

תוספות לצום של תשעה באב ותענית ציבור

ואוכלין סעודה המפסקת מבעוד יום וכן נמי ביום הכפורים (נמי) צריך לסעוד מבע"י דתוספת יום הכפורים מן התורה כדכתיב (ויקרא כג) מערב ועד ערב וכתב בעצם היום הזה. התוספות מדגישים תוספות רק לגבי יום כיפור. מה עם תשעה באב? לגבי תשעה באב, הדגש הוא רק שלא אוכלים בבין השמשות.

אבל יש לפרש את התוספות אחרת. יש לפרש את התוספות שגם בתשעה באב יש הלכה של תוספות. שמשמע מהתוספות שהם משווים תשעה באב ליום כיפור. שזו הלכה אחת בשניהם שצריכים תוספות. אלא שהתוספות באו להדגיש שביום כיפור זה דאורייתא. ובתשעה באב לא שייך שיהיה דין דאורייתא של תוספות מכיוון שכל הדין של תשעה באב הוא רק מדרבנן.

נראה את שיטת הרמב"ם בזה. הרמב"ם בפרק ה' הלכות תעניות הלכה ז' אומר: **תשעה באב לילו כיומו לכל דבר. ואין אוכלין אלא [י] מבעוד יום. ובין השמשות שלו [כ] אסור כיום הכפורים. ולא יאכל בשר ולא ישתה יין [ל] בסעודה [מ] המפסיק בה. אבל שותה הוא יין מגתו שיש לו שלשה ימים או פחות. ואוכל בשר מליח שיש לו שלשה ימים או יתר. ולא יאכל [נ] שני תבשילין [ס]:** מהרמב"ם נראה שאין תוספות לתשעה באב. הרמב"ם מדבר רק על בין השמשות. ובין השמשות שלו אסור כיום הכיפורים. אם הרמב"ם חשב במונחים של תוספות הרמב"ם היה צריך לומר לא רק שבין השמשות שלו הוא אסור אלא מתחילים את התענית מבעוד יום. אז מהרמב"ם נראה שאין תוספות לצום

ואוכלין סעודה המפסקת מבעוד יום וכן נמי ביום הכפורים (נמי) צריך לסעוד מבע"י דתוספת יום הכפורים מן התורה כדכתיב (ויקרא כג) מערב ועד ערב וכתב בעצם היום הזה. התוספות אומרים פה קודם כול שאסור לאכול ולשתות בבין השמשות בתשעה באב. לגבי יום הכיפורים, התוספות מדגישים שיש חובה של תוספת יום הכיפורים וחובה זו היא מן התורה. ומה לגבי תשעה באב שכל הצום הוא רק מדבריהם? התוספות לא אומרים שיש מצווה של תוספות לגבי תשעה באב. התוספות אמנם מדגישים שאוכלין סעודה המפסקת מבעוד יום. אבל הכוונה בזה היא שבתשעה באב אסור לאכול בבין השמשות. שיש מ"ד אחד שסובר שבתענית ציבור ספקו מותר. והיינו שמותר לאכול בבין השמשות. אבל לגבי זה, תשעה באב הוא כמו יום כיפור. שבין השמשות הוא אסור. שהיה שייך לומר מכיוון שהצום של תשעה באב הוא רק מדרבנן אז נאמר ספיקא דרבנן לקולא. אז זו ההלכה שבתשעה באב בין השמשות הוא אסור. וזה הדגש כשהתוספות אומרים ואוכלין סעודה המפסקת מבעוד יום. אבל כשהתוספות מדברים על יום כיפור אין לתוספות צורך לומר לנו שאסור לאכול בבין השמשות. אם אחד אוכל בבין השמשות ביום כיפור הוא חייב אשם תלוי. אלא התוספות באים לומר לנו שצריכים תוספות ליום הכיפורים. שהצום של יום כיפור צריך להתחיל קודם שקיעת החמה. בתשעה באב צריכים להקפיד רק לא לאכול אחר שקיעת החמה. אבל בתוספות יום כיפור שייך להתחיל את הצום מאז פלג המנחה. אז השיטה של התוספות היא שאין תוספות לצום של תשעה באב. וזה מה שהתוספות

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

אומר הרמב"ם על זה? הרמב"ם אומר שגם בזה התוספות חל, ולכאורה זה לא כמו דברי הרמב"ם שראינו בפרק ה' הלכות תעניות הלכה ז' לגבי תשעה באב.

הרי"ף במסכת תענית מביא בשם רב האי גאון שלגבי תשעה באב ותענית ציבור הקבלה לא חלה. אחד גמר סעודה המספקת וגמר בלבו לא לאכול ולא לשתות. אבל אחרי זה הוא התחרט ורוצה להמשיך לאכול ולשתות. הרי"ף מביא בשם רב האי גאון שהקבלה לא חלה: **ולענין תענית שפוסק בה מבעוד יום חזינן לגאון דקאמר הכין אע"פ שפוסק חוזר ואוכל עד שיבא השמש** - שאין תוספות לתענית ציבור. - **ואנן מסתברא לן דהנ"מ היכא דלא קבלה עליה לתענית** - שלא הצהיר על קבלת התענית. - **אבל היכא דקבלה עליה לתענית איתסר ליה למיכל ולמשתי דהא בהדיא אמרינן לענין זמן על הכוס ביוה"כ** - שאי אפשר לומר ביום כיפור לומר ברכת שהחיינו על כוס יין. שברגע שהוא אומר ברכת שהחיינו זה נחשב קבלה של קדושת יום הכיפורים והוא כבר לא יוכל לשתות. - **היכי ליעביד נברך עליה ושתי ליה כיון דאמר זמן קבליה עלויה ואיתסר ליה למישתי וכו'** - הרי"ף אומר כמו שתוספות חל לגבי יום כיפור אז תוספות חל גם לגבי תענית ציבור. אז הרי"ף אומר שרב האי גאון אינו צודק בשיטה שלו.

אבל הר"ן כתב על זה: **והרמב"ן ז"ל חולק וכלשון הזה כתב בספר המלחמות ואני לא באתי לידי המידה הזאת בתענית ציבור אין לו בה הפסקה מבעוד יום אלא שלא יאכל משתחשך כתעניות הראשונות וסוגיין בפרק מקום שנהגו הכי משמע ובתשעה באב נמי אמרו ובין השמשות שלו אסור הא תוספת עינוי והפסקה עם השמש אין לנו אלא ביו"כ שכן ביוה"כ מוסיפין מחול על הקדש לפיכך יו"כ שיש בו תוספת יש בו קבלה והפסק שאר תעניות אין לנו.**

ומה היא השיטה של הרמב"ם? הרמב"ם מסכים עם רב אלפס. כבר ראינו את דברי הרמב"ם בפרק ג' הלכות תעניות הלכה ג': **וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגָמַר שְׂלֹא לֵאכֹל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל אַף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁהוּת בַּיּוֹם:** מה היא נקודת המחלוקת בין הרי"ף והרמב"ם מצד אחד לרב האי גאון והרמב"ן בצד השני?

של תשעה באב. ואמנם יש מחלוקת ראשונים על זה. אבל אנו היינו אומרים שבוודאי הרמב"ם צודק בזה. תוספות הוא תמיד מחול על הקודש. אז איך שייך תוספות לתשעה באב? תשעה באב הוא לא קודש. תוספות ליום כיפור הוא מחול על הקודש. תוספות לשבת הוא מחול על הקודש. תוספות ליו"ט הוא מחול על הקודש. אבל תוספות לתשעה באב הוא מחול על החול. אין קדושה בתשעה באב. תוספות פירושו הוא להאריך את קדושת היום. תשעה באב הוא רק איסור תענית. הוא רק איסור אכילה ושתייה. איך שייך להוסיף מחול על החול? והרמב"ן בתחילת תענית מביא ראשונים שאומרים שיש תוספות לתשעה באב. והרמב"ן אומר ואני לא בקי בכלל המידה הזאת - היינו שזה מעבר להבנה שלו - מפני שהתורה אמרה להוסיף מחול על הקודש.

מה זה תשעה באב? תשעה באב הוא תענית ציבור. אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב ויום הכיפורים בלבד. הרמב"ם בפרק ג' הלכות תעניות הלכה ג' אומר: **עָבְרוּ אֵלוּ וְלֹא נַעֲנוּ בֵּית דִּין גּוֹזְרִין שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת אַחֲרוֹת עַל הַצָּבוֹר שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי וְשֵׁנִי. וּבְשֵׁלֶשׁ אֵלוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִבְּעוֹד יוֹם כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בְּצוּם כְּפוֹר. וְאַנְשֵׁי מִשְׁמֵר מִתַּעֲנִין מִקְצַת הַיּוֹם וְלֹא מִשְׁלֵימִין. וְאַנְשֵׁי בֵּית אָב וְהֵם הָעוֹסְקִין בְּעִבּוּדָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יֵהְיוּ מִתַּעֲנִים כָּל עֶקֶר. וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגָמַר שְׂלֹא לֵאכֹל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל אַף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁהוּת בַּיּוֹם:** לפי הרמב"ם זה ברור שאם אחד אכל סעודה המפסקת בערב יום כיפור וכשהוא גמר את סעודה המפסקת הוא אמר הרי אני מקבל עלי קדושת היום או הרי אני מקבל עלי לא לאכול ולא לשתות אז זה קבלת תוספות של יום הכיפורים. ומהו הדין אם זה קורה בערב תענית ציבור רגילה - תעניות שמפסיקים בהן מבעוד יום - או בערב תשעה באב? אחד גמר סעודה המפסקת בערב תשעה באב והוא אומר שהוא לא ימשיך לאכול ולשתות. מה

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

זקוקה לקדושת היום. שהרמב"ם לגבי תוספות נותן דוגמא של תוספות על הצום. **כלומר [ג] התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הסמוך לעשירי. וכן ביציאה שוהה בעניו מעט מליל אחד עשר סמוך לעשירי.** הרמב"ם אינו אומר לנו כלום לגבי מניעה ממלאכה. בשבת יש רק איסור מלאכה. יכול להיות שלפי הרמב"ם אין הלכה של תוספות לגבי איסור מלאכה. תוספות היא רק לגבי מצוות עינוי ואינה שייכת בכלל לגבי איסור מלאכה. אבל ברגע שאחד מקבל תוספות אז יש גם איסור מלאכה מפני שזה קודש. גם יש לומר שבדין דאורייתא התוספות לא חלה לגבי האיסור מלאכה. בוודאי מדרבנן יש איסור מלאכה מכיוון שהוא קיבל תוספות לגבי הצום. אם נאמר ככה אז נמצא שתוספות אין פירוש הארכה של קדושת היום אלא פירושה הארכה של התענית. ואם כן שתוספות ביום כיפור הוא תוספות לגבי התענית, אז שייך לומר שיש תוספות לא רק לגבי יום כיפור אלא יש תוספות לגבי כל תענית ציבור.

(הדרשה היא ועניתם את נפשתיכם בתשעה בחדש בערב. מתחילים את העינוי בתשעה לחדש. בערב. והיינו ערב יום עשירי. זה מצוות תוספות. ומערב עד ערב תשבתו שבתכם הוא המצווה של תענית ושבתה ממלאכה ביום כיפור עצמו. אבל כשהפסוק מדבר על תוספות הפסוק מדבר רק על ענוי ולא על שבתה. מפני שהתוספות היא רק על עינוי ולא על מלאכה.)

אז יש מחלוקת בין רב אלפס לרב האי גאון מה היא ההלכה של תוספות. האם תוספות חל רק כשיש קדושת היום? לפי זה אין לעשות תוספות ליום כיפור רק לעניין צום ואין לעשות תוספות רק לעניין מלאכה. אם מוסיפים על קדושת היום אז זה כולל איסור מלאכה וגם צום. אבל הרי לפי הרמב"ם אפשר לעשות תוספות עבור צום ולא עבור מלאכה. אז כנראה שהתוספות איננה עבור קדושת היום. התוספות חלה עבור הצום ומותר לו בינתיים לעשות מלאכה. אבל אסור לו לשנות מים. אז אנו מבינים מהרמב"ם שתוספות היא לא הארכה של קדושה אלא היא הארכה של עינוי ושל צום. לפי זה מובן שיש תוספות גם לתשעה באב.

ואנו ראינו שלפי הרמב"ם תוספות חל גם על תעניות ציבור אף שבתעניות ציבור אין

(הגמרא בדף י"ט ובדף כ"ה: אומרת לגבי תענית ציבור כשירדו גשמים באמצע התענית אם קודם חצות לא ישלימו ואם אחר חצות ישלימו. ורמב"ם בפרק א' הלכות תעניות הלכה ט"ז אומר: **צבור שהיו מתעניין על הגשמים וירדו להן גשמים. אם קדם חצות ירדו לא ישלימו אלא אוכלין ושותין ומתכנסין וקוראין הלל הגדול. שאין אומרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה וכרס מלאה.** ואם אחר חצות הואיל ועבר רב היום בקדשה ישלימו תעניתן. הפירוש של קדושה פה אינו שיש ביום קדושה. אין בתענית ציבור קדושת היום. אלא הפירוש הוא בתפילה ובתשובה. זה יותר מליצה. אין הפשט קדושת היום. זה מושאל מהמשנה בראש השנה שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש שכבר יצא עליהם רוב היום בקדושה. הפירוש שמה הוא קדושה ממש. אבל בתענית ציבור וירדו גשמים אחר חצות אין הכוונה לקדושה ממש. אלא הכוונה היא לעסק בתפילה ובתורה.)

הרמב"ם כשהוא מזכיר תוספות של יום כיפור הוא מזכיר את זה לגבי צום ולא לגבי מלאכה. אם זה היה הלכה של מוסיפין מחול על הקדש אז זה היה צריך להיות תוספות גם לגבי מלאכה. הרמב"ם בפרק א' הלכות שביית עשור הלכה ו' אומר: **כשם ששבות מלאכה בו בין ביום ובין בלילה כך שבות לענוי בין ביום בין בלילה. וצריך להוסיף מחל על הקדש בכניסתו וביציאתו שנאמר (ויקרא כג-לב) 'ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב'. כלומר [ג] התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הסמוך לעשירי. וכן ביציאה שוהה בעניו מעט מליל אחד עשר סמוך לעשירי שנאמר מערב ועד ערב (ויקרא כג-לב) 'תשבתו שבתכם':** הרמב"ם מדבר על תוספות רק לעניין עינוי ולא לעניין מלאכה. והרמב"ם בהלכות שבת בכלל לא הזכיר תוספות. מהרמב"ם נראה - אנו לא יודעים בדיוק. זה מאוד קשה לדעת. - שתוספות חל רק על צום ולא על מלאכה. אז תוספות אינה

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

מבעוד יום. ובין השמשות שלו [כ] אסור כיום הכפורים. הרמב"ם אומר שצריכים להקפיד רק על דבר אחד. והיינו לא לאכול בבין השמשות. אבל הוא לא צריך להאריך את התענית שתהיה תענית קודם בין השמשות. זה מה שהרמב"ם אומר בפרק ה'. אבל הרמב"ם אינו מכחיש שאם הוא כן הוסיף על הצום אז התוספות חל. זה לא כמו ביום כיפור. לגבי יום כיפור, אחד חייב להוסיף ויש גם חלות לתוספות. לגבי תשעה באב, אין חובה להוסיף ולהאריך את התענית שהתענית תתחיל קודם שקיעת החמה. אם הוא רוצה הוא יכול לאכול ולשתות עד שקיעת החמה. אוכלין ושותין מבעוד יום. על מה הוא צריך לשמור? שלא יאכל ולא ישתה בבין השמשות. בפרק ג' הרמב"ם מדבר על תעניות ציבור באופן כללי. אז הרמב"ם אומר **וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגָמַר שְׁלֹא לֵאכֹל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל.** והיינו שאם הוא כן קיבל את התענית מבעוד יום אז התוספות חלה. יש משמעות לתוספות. אבל אין מצווה להוסיף על התענית.

אז הרמב"ם סובר כמו רב אלפס שיש חלות תוספות על תענית ציבור. והיינו אף שאין בכלל קדושת היום. שבתענית ציבור ובתשעה באב אחד יכול להוסיף ולהאריך את הצום. התוספות חל אף שאין צורך לתוספות. אבל ביום כיפור יש שתי הלכות. הלכה אחת היא כשאחד מוסיף על הצום התוספות חל. ויש עוד הלכה שאחד חייב להוסיף ולהאריך את התענית.

השאלה נשאלת אם לתוספות מספיק שהוא גמר בלבו אחר סעודה המפסקת לא לאכול ולא לשתות עוד? או אולי לתוספות צריכים שתהיה קבלה לא לאכול ולא לשתות עוד. נאמר שהשאלה היא אם יש קבלה בלב.

נראה את דברי התוספות. התוספות אומרים: **אבל מכל מקום אין לאסור לשתות משאכל סעודה מפסקת ועדיין הוי היום גדול . - מה באים התוספות לחדש לנו? מה הייתה הה"א שאחר סעודה המפסקת אסור לו לשתות? וצריכים לומר מכיוון שהוא גמר סעודה המפסקת אז כוונתו הייתה שזו הסעודה האחרונה קודם הצום. והיינו שגמר בלבו לא לאכול ולא לשתות עוד. - כדמשמע ביירושלמי דר' יוסי איקלע לבצרה אכל סעודה מפסקת - מדובר בערב יום כיפור. -**

קדושה. הרמב"ם בפרק ג' הלכה ג' אומר את זה מפורש. **וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגָמַר שְׁלֹא לֵאכֹל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁהוּת בְּיוֹם.** אבל המצווה של תוספות תלויה בקדושה. אין מצווה של תוספות בתענית ציבור. יש שתי הלכות בתוספות. הלכה אחת היא שיש חלות בתוספות. אחרת אנו לא מבינים איך יכול להיות תוספות ביום כיפור? הרי זה תשעה בחדש. התירוץ הוא שיום כיפור יכול להתחיל בתשעה לחדש. הלכה שנייה היא שיש חובה להוסיף על יום כיפור. יש חובה להוסיף מחול על הקדש. הרמב"ם אומר מפורש לגבי יום כיפור: וצריך להוסיף מחול על הקדש. **וְצָרִיךְ לְהוֹסִיף מִחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ בְּכַנִּיסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ שְׁנֵאֲמַר (ויקרא כג-לב) 'וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרְבִי. כְּלוּמַר [ג] הִתְחִיל לְצוּם וּלְהִתְעַנּוֹת מֵעֶרֶב תַּשְׁעָה הַסֻּמוֹךְ לַעֲשִׂירִי. וְכֵן בִּיצִיאָהּ שׁוּבָה בְּעֵנּוֹ מֵעֵט מְלִיל אֶחָד עָשָׂר סָמוּךְ לַעֲשִׂירִי שְׁנֵאֲמַר מֵעֶרֶב וְעַד עָרֵב (ויקרא כג-לב) 'תִּשְׁבָּתוּ שְׁבַתְכֶם':** ויש גם הלכה שיש חלות תוספת לצום בערב יום כיפור קודם שקיעת החמה. לגבי תשעה באב, אם אחד מקבל תוספות אז התוספות חל. זה מפורש ברמב"ם שיש חלות תוספות לגבי תענית ציבור. זה כמו רב אלפס ולא כמו רב האי גאון. אבל אין מצווה להוסיף. יש חובה רק לגבי דבר אחד. לא לאכול או לשתות בבין השמשות. אבל לגבי היום קודם בין השמשות, אין שום חובה להתחיל כבר את הצום. אם הוא כן מתחיל את הצום מבעוד יום אז התוספות חלה.

לפי זה יש ליישב את הסתירה שראינו ברמב"ם. הרמב"ם בפרק ג' הלכה ג' אומר **וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגָמַר שְׁלֹא לֵאכֹל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁהוּת בְּיוֹם.** יש חלות של תוספות לתענית. אבל הרמב"ם בפרק ה' הלכה ז' אומר לגבי תשעה באב: **תַּשְׁעָה בְּאָב לִילוֹ כִּיּוֹמוֹ לְכָל דְּבָר. וְאֵין אוֹכְלִין אֶלָּא [ו]**

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

שהתענית תתחיל אחר סעודה המפסקת. שהוא מתכוון שאחר סעודה המפסקת הוא יתחיל את הצום של תשעה באב או הצום של יום כיפור. התוספות סוברים שזה קבלה אף שלא הייתה קבלה בפה. אבל אם הוא חושב אחר סעודה מפסקת שהוא לא יאכל עוד זה אפילו לא קבלה בלב. זה בכלל לא קבלה. זה כלום. מחשבתו לא לאכול עוד אינה מתייחסת לתענית. הוא לא מתכוון להוסיף על התענית. הוא לא מתכוון להאריך את התענית. הוא רק מתכוון לא לאכול עכשיו מפני שהוא לא מעוניין לאכול עכשיו. הוא מתכוון לא לאכול עוד, אבל הוא לא מתכוון שהתענית כבר תתחיל. נדבר על תוספות שבת. הוא הדליק נרות והוא חושב שהוא כבר לא יעשה מלאכה. יתכן לפי התוספות שאין זה קבלה לתוספות שבת. מפני שקבלה היא רק אם הוא מתכוון שהשבת תתחיל עכשיו. קבלה היא רק אם הוא מתכוון שקדושת השבת תתחיל. או שהאיסור של מלאכת שבת כבר יתחיל. והיינו שהוא מתכוון שתהיה תוספות שבת. אבל אם הוא אינו מתכוון בתורת תוספות אז אין זה בכלל קבלה. אז יתכן שלפי התוספות לא צריכים קבלה בפה. מספיק שיש קבלה בלב. אבל קבלה בלב פירושה שהוא מתכוון שהוא מקדים את התענית. או שהוא מקדים את השבת.

אז יש שני פשטים איך להסביר את התוספות. פשט אחד הוא שהתוספות סוברים שקבלה בלב הוא לא מספיק אלא צריכים דווקא קבלה בפה. פשט אחר הוא שלפי התוספות זה לא מספיק שגמר לא לאכול. אלא הוא צריך להתכוון להתחיל כבר את התענית. הרמב"ם בפרק ג' הלכה ג' אומר: וְכָל תַּעֲנִית שְׁאוּכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם אִם אָכַל וּפָסַק וְגַמְרָא שְׁלֵא לְאָכַל אֵינוֹ חוֹזֵר [א] וְאוֹכֵל. לפי הרמב"ם לא צריכים שיתכוון להקדים את התענית. אלא אם הוא רק חשה לא לאכול זה מספיק שהתענית כבר תתחיל. אבל התוספות סוברים שאם רק גמר בלבו לא לאכול זה לא מספיק שהתענית כבר תתחיל. יכול להיות שגמר בלבו לא לאכול מפני שאין לו ברגע זה חשק כלל לאכול.

מהו הדין אם אחד אכל סעודה המפסקת וחשב בלבו לא לאכול עוד. ואח"כ מישוה הזמין אותו לסעודה והוא אז אכל עוד סעודה. האם אנו נאמר שמתברר למפרע שהסעודה הראשונה לא הייתה סעודה המפסקת? מהו

אתא לגבי ריש כנישתא והוה סעידי אמר ליה ההוא ריש כנישתא סעוד אצלי אמר ליה אכלית ואפסקית אמר לו אשגח עלי דלא לימרון הדין גברא לא אשגח עליה אכל מכל עיגול פתית ואכל מכל תבשיל ותבשיל חד פת ושתה מכל חבית חד כסא - הוא אכל ושתה כדי שאנשים לא יאמרו שבעל הבית אינו משגיח טוב על כשרות. - והכי הלכתא אם עדיין היום גדול לאחר שאכל סעודה המפסקת מותר לשתות אפילו ערב יוה"כ וכל שכן ערב תשעה באב: אנו רואים שהתוספות סוברים שתוספות חל בערב תשעה באב. אלא שמותר לאכול אחר סעודה המפסקת מפני שלא הייתה שום קבלה. אז מה היא השיטה של התוספות? התוספות מדברים על שתייה. אבל הירושלמי שהתוספות מביאים מדבר על אכילה ושתייה. אז מה היא השיטה של התוספות? מתי מתחיל תוספות? מותר לאכול אחר סעודה המפסקת. מדובר שמחשבתו הייתה לא לאכול עוד. אז השיטה של התוספות היא שצריכים קבלה בפה. זו אפשרות אחת.

אבל יש לפרש את התוספות גם באופן אחר. שלפי התוספות גם קבלה בלב היא מספיק לחלות של תוספות. אבל פה זה שונה. שיש לדבר על שני מצבים. מצב אחד הוא שהוא אכל סעודה המפסקת ואינו מתכוון לאכול עוד. מצב אחר הוא שהוא אכל סעודה המפסקת וקיבל על עצמו בלבו את התענית. השאלה היא מה זה קבלה בלב? אנו לא יודעים שיש מחלוקת ראשונים אם קבלה בלב הוא מספיק שתחול תוספות. אם נאמר שצריכים קבלה בפה אז זה כמו בנדר. נדר חל רק אם יש ביטוי שפתיים. אבל התוספות לא אומרים שיש פה שאלה אם קבלה בלב היא קבלה או קבלה בלב היא לא קבלה. התוספות לא מסבירים שזו השאלה שעליה הם מדברים. כנראה שהתוספות סוברים שיש קבלה בלב על תוספות לתענית. אבל קבלה פירושו שהוא מקבל את התענית על עצמו. והיינו שהוא מקבל על עצמו

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

הדין אם בסעודה הראשונה הוא אכל בשר ושתה יין. האם נאמר שמתברר למפרע שהוא לא עבר על איסור מכיוון שמתברר עכשיו שאותה סעודה לא הייתה סעודה המפסקת? אנו לא יודעים ברור. אבל אנו היינו אומרים מכיוון שבשעתה הסעודה הראשונה הייתה סעודה המפסקת אז אם הוא אכל בשר ושתה יין בסעודה זו יש לו עבירה של אכילת בשר ושתית יין בתוך סעודה המפסקת.